

dek ciężkości bryły, której objętość oznaczyliśmy przez V_u .

W innych przypadkach postąpimy w taki sam sposób, jak to zrobiliśmy w art. 57.

63. DZIAŁANIE CIECZY NA CIAŁO, W NIEJ ZANURZONE.

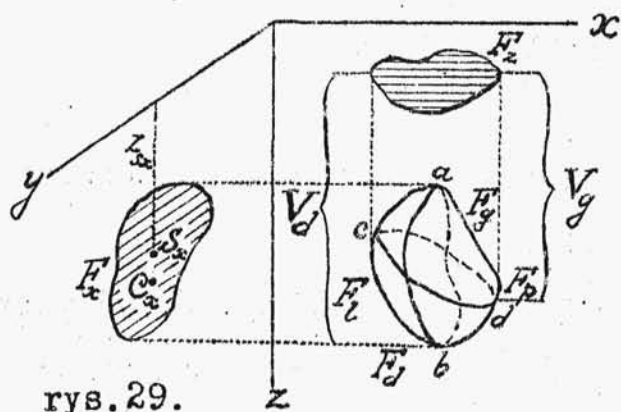
Niech będzie jakiekolwiek ciało, całkowicie zanurzone w cieczy ciężkiej. Obierzmy osi spółrzędnych, jak zwykle osi x, y w płaszczyźnie poziomej na swobodnej powierzchni, oś z pionowo w dół.

Zbadajmy działanie cieczy na ciało w którymkolwiek kierunku poziomym /naprz. w kierunku osi x /, W tym celu owińmy nasze ciało powierzchnią cylindryczną o tworzącej równoległej do osi x tak, aby powierzchnia cylindryczna była stale styczna do powierzchni ciała. Wtedy punkty styczności na powierzchni ciała utworzą krzywą zamkniętą ab , która powierzchnię ciała podzieli na dwie części: prawą F_p i lewą F_z . Wspomniana owijająca powierzchnia cylindryczna wytnie na płaszczyźnie yz pole F_x , które może być uważane jako rzut, zarówno F_p , jak i F_z .

Parcie cieczy na powierzchnię F_p , w kierunku x , zgodnie z tem, co mówiliśmy w art. 59, otrzy

mamy:

$$P_{px} = -(F_x p_a + \gamma F_x \cdot z_{sx}) ,$$

rys.29.

gdzie z_{sx} jest odległością środka ciężkości pola F_x od swobodnej powierzchni.

Parcie P_{px}

przejdzie przez punkt C_x , którego położenie w polu F_x zależy tylko od kształtu F_x i od położenia tego pola względem osi y i z . Parcie P_{px} działa w kierunku ujemnym x .

Parcie cieczy na powierzchnię F_z w kierunku x , podobnie, jak poprzednio, otrzymamy:

$$P_{lx} = F_x p_a + \gamma F_x \cdot z_{sx}$$

Parcie to działa w kierunku dodatnich x i przechodzi przez punkt C_x ten sam, co i parcie P_{px} .

Biorąc pod uwagę jednocześnie działanie P_{px} i P_{lx} zauważymy, że te parcia są sobie równe, mają loty przeciwne i przechodzą przez ten sam punkt, mają wspólną linię działania, a więc znoszą się.

Stąd wnioskujemy, że wypadkowe parcie cieczy

w kierunku poziomym na ciało zanurzone równa się zeru. To znaczy, że ciało zanurzone w cieczy nie dozna żadnego ruchu w kierunku poziomym pod jej działaniem. Ciało będzie tylko ściskane.

64. Poznajmy teraz działanie cieczy na ciało zanurzone w kierunku pionowym.

W tym celu owińmy ciało powierzchnią cylindryczną o tworzącej równoległej do osi Z , poprowadzonej stycznie do powierzchni ciała. Punkty styczności niech utworzą krzywą zamkniętą cd , która dzieli powierzchnię ciała F' na dwie części: górną F'_g i dolną F'_d . Jednocześnie wspomniana powierzchnia cylindryczna na płaszczyźnie xy wytnie pole F'_z , które możemy uważać, jako rzut F'_g lub F'_d .

Znajdźmy działanie cieczy w kierunku osi Z na górną powierzchnię F'_g . Zgodnie z art. 61

$$P_{gz} = p_a \cdot F'_z + \gamma \cdot V_g,$$

gdzie V_g jest to objętość opierającej się na powierzchni F'_g bryły, otoczonej z boków powierzchnią cylindryczną; bryła sięga swobodnej powierzchni cieczy. Parcie to przechodzi przez środek ciężkości bryły V_g i skierowane jest w dół.

Znajdźmy teraz działanie cieczy w kierunku osi Z

na dolną powierzchnię F'_d . W podobny do poprzedniego sposób znajdziemy:

$$P_{dz} = -(p_a F'_z + \gamma \cdot V_d),$$

gdzie V_d jest objętością bryły, która się opiera na powierzchni F'_d , jest otoczona z boków powierzchnią cylindryczną i sięga swobodnej powierzchni.

Parcie P_{dz} przechodzi przez środek ciężkości bryły V_d i skierowane jest ku górze. Dlatego też postawiony jest znak $-$ przed wartością parcia P_{dz} .

Wypadkowe parcie na ciało w kierunku pionowym otrzymamy:

$$P_z = P_{gz} + P_{dz} = p_a F'_z + \gamma V_g - p_a F'_z - \gamma V_d$$

albo

$$P_z = \gamma (V_g - V_d).$$

Z rysunku łatwo dostrzeżemy, że V_d jest zawsze większe, niż V_g , przyczem różnica między V_d i V_g jest równa dokładnie objętości V zanurzonego ciała.

Zatem napiszemy, że

$$P_z = -\gamma V \dots \dots \dots /32/$$

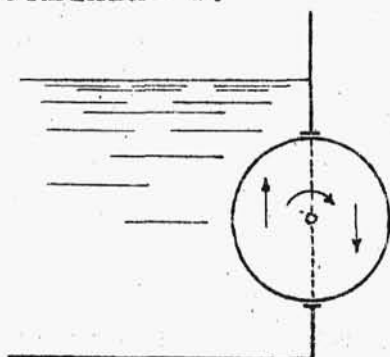
Stąd wnioskujemy, że wypadkowe parcie w kierunku pionowym jest zwrócone ku górze i równa się ciężarowi cieczy, zawartej

w o b j ę t o ś c i z a n u r z o n e g o
c i a ł a . P a r c i e t o n a z y w a m y w y p ó r e m . W y -
p ó r p r z e c h o d z i p r z e z ś r o d e k c i ęż k o ś c i z a n u r z o n e j c z ę -
ś c i c i a ł a , w y p e ł n i o n e j j e d n o r o d n ą m a s ą . P u n k t t e n
n a z y w a m y ś r o d k i e m z a n u r z e n i a .

Twierdzenie powyższe jest treścią Z a s a d y
A r c h i m e d e s a . /287-212 przed Chr./.

65. Parę przykładów wyjaśni lepiej treść zasady
Archimedes'a.

PRZYKŁAD 9.

rys.30.

Niech będzie naczynie,
w którego ścianie piono-
wej jest wykonany otwór
prostokątny. W otwór ten
wprawiony jest dokładnie
cylinder, mogący się obra-
cać bez żadnego tarcia
około osi poziomej. Naczy-

nie napełnione jest do pewnej wysokości naprz. wodą.
Pół cylindra jest stale w wodzie, druga połowa w po-
wietrzu. Zdawałoby się, że prawa połowa, będąc cięż-
szą, niż lewa /na którą działa wypór/ powinna dążyć
do podniesienia się, skutkiem czego powinien nastąpić
obróć cylindra około osi poziomej. Obrót ten powinien